

La sínia (II)

(ALDC, III, 733. La sínia)

En aquest comentari ens ocupem bàsicament de l'aspecte lèxic.

La 'màquina per a aixecar aigua d'un pou' presenta en català aquests tipus lèxics: *sínia*, *nòria* i *vògit*. Del primer, ja hem vist l'etimologia i var. en el mapa 279; *nòria* (var. *nori* 3, *nòria moruna* 124, *nòria d'animal* 108), està per una àrea del cat. central, pel nord-occ., el val. mer. i l'eiv. (on ha arribat des de la costa val.), sembla que és d'influència cast. (< *(a)nora* < àr. NA'URA), tot i que ja es troba en val. des del s. XVI ("cènia o *noria*", O. Pou); *vògit* (var. *vògit* 28, *vrògit* 129) prové de *vogi* amb una -t epítetica (com la de *àpit* 'api', *prèmit* 'premi', etc.), postverbal de *vogir* 'donar voltes', d'origen fosc però relacionat amb el llat. VOLVERE, probablement per les voltes que fa la bèstia pel caminal de la sínia.

Altres mots de caràcter més local, alguns aproximatiu: *nafora* 122, de l'àr. NA'ORA 'sínia' (el mateix ètim del cast. *noria*); el dubtós *senària* 101, com un híbrid de *sénia* i *nòria*; *giratòria* 98, pel moviment circular; *torn* 12; *roda* 58, *roda d'aigua* 118 o *roda a cadufos* 85; *molí de l'aigua* 85, *molí de l'hort* 85; *pompa* 23; *pou amb els cadufos* 85; *mota* 147.

Sínia i *sénia* són mots normatiu: *sínia*, des del DG₁, 1932, i *sénia*, des del DIEC₁, 1995, que també incloïa *sènia*, que va ser suprimit del DIEC₂, 2007 per la seva escassa extensió; *vogi*, des del DG₁, 1932, figura com a "pista de l'animal que dóna voltes a una sínia, a un trull, etc.".

